

UR Skola

**DEBATT
DIALOG
DISKUSSION**

Av: Minna Wadman

PERSISKA

Bästa babblet

Lärarhandledning

BÄSTA BABBLET

Innehåll

Om programmet	2
Övergripande mål för programserien	2
Om den här lärarhandledningen	2
Kopplingar till kursplanen i Svenska som andraspråk, Lgr11	3
Avsnitt 1 - Språklek	4
Avsnitt 2 - Känslspråk	7
Avsnitt 3 - Artighet	9
Avsnitt 4 - Flerspråkiga familjen	11
Avsnitt 5 - Prata snyggt	14
Avsnitt 6 - Diskutera mera	16
Koperingsunderlag	21

OM PROGRAMMET

Bästa babblet är en serie om språk i sex delar som främst vänder sig till elever på högstadiet som läser svenska som andraspråk. Seriens fokus ligger på hur vi kommunicerar muntligt i olika sammanhang, på hur vi förstår eller missförstår varandra beroende på hur vi pratar, och på vilka ord vi väljer. Svenska ord och uttryck jämförs med motsvarande på andra språk. Hur gör vi för att vara artiga på svenska jämfört med på persiska eller engelska, till exempel? Vilka ord använder vi i olika språk för att uttrycka känslor? Hur skiljer sig svenska svordomar från arabiska?

Bästa babblet leds av Gurgin Bakircioglu. Han möter personer som han pratar om språk med – allt från sin egen pappa till kollegor på radion och gamla kompisar. Varje program innehåller också reportage om olika personer, fakta och sketcher.

Övergripande mål för programserien

- att stärka elevernas självkänsla i svenska.

- att stärka eleverna inför de nationella proven i åk 9
- att utgå ifrån kursplanen för Svenska som andraspråk

Om den här lärarhandledningen

Såväl den här lärarhandledningen som serien har språket och dess betydelse i fokus. Vi ser på språket utifrån olika perspektiv och visar vilken betydelse språket har i våra liv; vilken roll det spelar i vår vardag och hur det förändras och utvecklas över tid.

ARBETSPROCESS

Innan varje avsnitt är det bra att gå till elevernas förförståelse och egna erfarenheter. Det är ett sätt att få dem att tänka efter och förbereda sig inför det som avsnittet kommer att ta upp och handla om. Efter avsnittet behöver eleverna få arbeta med avsnittets innehåll genom interaktion och språkutvecklande aktiviteter. Till varje avsnitt finns det övningar inför att eleverna tittar på programmet, såväl som övningar att arbeta med efteråt.

För varje avsnitt finns en planering som kan användas delvis eller fullt ut. De arbets-

sätt eller metoder som föreslås i lärarhandledningen kan förstås även användas vid andra avsnitt. Dessa är:

1. Startuppgift - vad vet vi sen förut?
2. EPA - enskilt, par, alla
3. In-text
4. Fyrfältare
5. Venn-diagram
6. Expert- och hemgrupper
7. Exit-ticket
8. Rollspel
9. Heta stolen
10. Insändare

Handledningen till varje avsnitt avslutas med ett antal diskussionsfrågor. Dessa kan ni arbeta med såhär.

Diskutera i par, smågrupper eller helgrupp. Det passar också bra att arbeta i expert- och hemgrupper med frågorna. Dela då upp frågorna så att expertgrupperna får 2–3 frågor per grupp som de blir "experter" på, för att sedan mötas i hemgrupper. Där finns då representanter från de olika expertgrupperna som kan berätta om vad de diskuterat och kommit fram till kring sina frågor. Naturligtvis får de övriga i hemgruppen också tycka till om frågorna som experterna berättar om.

KOPPLINGAR TILL KURSPLANEN I SVENSKA SOM ANDRASPRÅK, LGR11

Syftesbeskrivning

Genom undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift.
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang
- välja och använda språkliga strategier
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer

Kopplingar Centralt innehåll

SPRÅKBRUK

- Språkliga strategier för att minnas och lära genom att identifiera nyckelord och föra anteckningar.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp från skolans ämnen och vardagsspråk samt nya ord i språket, till exempel lånord.
- Ordbildning, till exempel avledning med suffix och prefix. Bildspråk och idiomatiska uttryck.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Språkets betydelse för att utöva inflytande och för den egna identitetsutvecklingen.
- Etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier

TALA, LYSSNA OCH SAMTALA

- Språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd i skolans ämnen när det egna svenska språket inte räcker till.
- Att leda ett samtal, formulera och bemöta argument samt sammanfatta huvuddragen i vad som sagts.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från skola och samhällsliv. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte och mottagare. Olika hjälpmedel, till exempel digitala verktyg, för att planera och genomföra en presentation.
- Svenska språkets prosodi och uttalets betydelse för att göra sig förstådd. Olika variationer av talad svenska.

LÄSA OCH SKRIVA

- Lässtrategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syften, avsändare och sammanhang.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.

AVSNITT 1 – SPRÅKLEK

Avsnittet handlar om att blanda olika språk, att hitta på nya ord och att leka med språket. Huvudsakliga teman för avsnittet är **tvåspråkighet/flerspråkighet, språkets betydelse för människan samt när/hur nya ord bildas.**

KOPPLINGAR TILL LGR 11, CENTRALT INNEHÅLL SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp från skolans ämnen och vardagsspråk samt nya ord i språket, till exempel lånord.
- Ordbildning, till exempel avledningar med suffix och prefix. Bildspråk och idiomatiska uttryck.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.

Innan ni tittar på avsnittet

SÄTTA SAMMAN ORD

Förklara för eleverna att man kan leka med språket och att de ska få prova att göra det nu. Skriv följande ord på lappar och uppmana dem att i par eller i mindre grupper sätta samman två ord till ett. Berätta att det finns många olika kombinationer som fungerar. Ibland behöver en liten ändring göras på ett av orden för att de ska kunna sättas ihop, t ex en bokstav tas bort eller läggs till: kök+bord = köksbord. Be dem att skriva ner alla ord de kommer på. Gå sedan igenom i helgrupp och skriv alla ord på tavlan.

pizza	deg	kebab
rulle	tallrik	bagare
tomat	sås	kartong
bröd	krydda	ost
korv	vitlök	chili
hamburgare	dressing	sallad

Efter att ni tittat på avsnittet:

Här kan man välja att arbeta med en, flera eller alla de aktiviteter som föreslås. Den första aktiviteten om flerspråkighet fungerar också bra att göra innan ni ser avsnittet.

FLERSPRÅKIGHET

1. Skriv begreppet flerspråkighet på tavlan och diskutera vad det betyder och innebär. Låt eleverna fundera kring vilka språk de faktiskt kan. De flesta SVA-elever kan oftast sitt modersmål, svenska, kanske engelska och ytterligare något språk. Gör gärna en tankekarta på tavlan med **SPRÅK I GRUPPEN** i mitten och skriv sedan dit alla språk som eleverna kan runtomkring. Det brukar bli många! Diskutera gärna att man kan olika språk olika mycket och fundera tillsammans på hur väl man ska kunna ett språk för att kunna kalla sig flerspråkig.
2. Skriv meningen *Jag heter...* på tavlan. Ge eleverna i uppdrag att skriva meningen på sitt modersmål och ev andra språk som de behärskar. Samla alla meningar på tavlan eller i ett dokument. Avsluta med att be eleverna reflektera kring vad det innebär att kunna ett språk; att tala det flytande, att förstå och göra sig förstådd osv.
3. Be sedan eleverna att fundera på i vilka olika situationer de använder sina olika språk och om de brukar blanda språken. Ge gärna exempel på situa-

tioner och hur sinnestillståndet också påverkar. *Vilket språk drömmer du på? Vilket språk använder du när du blir ledsen, stressad, upprörd, glad, kär osv?* I vilka av dessa situationer brukar de oftast blanda språk? Det kan t ex vara att de börjar meningen på svenska och avslutar den på somaliska eller blanda ord från olika språk i en mening. Gör detta förslagsvis enligt EPA - enskilt, par, alla.

SAMMANSATTA ORD

Arbeta med sammansatta ord. Visa och förklara hur vi i svenska språket ständigt bildar nya ord med hjälp av sammansättningar. Visa och ge exempel på att sammansatta ord kan bestå av fler än två ord, t ex pizzadegsjonglör som finns med i avsnittet. I avsnittet finns också kebabpizzaälskare, programledarkille och pizzadegsexpert. Se avsnittet en gång till och låt eleverna lista alla sammansatta ord som de lägger märke till. Gör sedan ett gemensamt dokument där alla ord samlas. Efter det kan eleverna få komplettera med egna förslag på sammansatta ord.

NYA ORD

Arbetet med sammansatta ord kan gå över i ett arbete med **nya ord** som tillkommer i svenska språket varje år. På **Institutet för språk och folkminnets** sida på nätet finns nyordslistor som kan användas. Hos **Lektionsbanken** finns ett tydligt och användbart upplägg för ett lekfullt arbete med nya ord i svenska under kategorin **svenska och svenska som andraspråk 7–9, "Leka med nya ord"**.

SÄRSKRIVNINGAR

Arbeta med **särskrivningar** och förklara vikten av att skriva ihop sammansatta ord. Om de särskrivs kan de få en helt annan betydelse som t ex rått kött och råttkött. Be eleverna ge exempel på fler liknande missförstånd som kan uppstå eller förbered några exempel i förväg. Denna övning

fungerar naturligtvis bara då eleverna har så pass utvecklad ordförståelse att de kan och förstår ordens grundbetydelse.

T ex:

kyckling	lever	sjuk	gymnast
rök	fritt	kul	glass
svälj	reflexen		

MINA SPRÅK

Låt eleverna skriva en personligt resonerande text under rubriken "Mina språk". Den kan gärna innehålla underrubriker/stycken utifrån rubrikerna nedan och den kan utvecklas mer eller mindre beroende på elevernas språkliga nivå, frågorna under varje rubrik kan användas som stöttning:

KORT OM MIG

Presentation med namn, ålder och födelse-land och vilka andra länder du har bott i.

SPRÅK JAG KAN/BEHÄRSKAR

- Vilket är ditt modersmål?
- Vilka andra språk talar du flytande? Finns det kanske ännu fler språk som du kan men inte är lika säker på, t ex som du kan läsa, förstå, tala och/eller skriva?

LIKHETER OCH SKILLNADER MELLAN SVENSKA OCH MITT MODERSMÅL

- När började du lära dig svenska? Jämför gärna ditt modersmål och svenska, finns det många likheter mellan språken när det handlar om ord, hur man sätter ihop meningar och annat? Vilka tydliga skillnader finns? Vad är lättast och vad är svårast med svenska språket?

HUR OCH NÄR JAG ANVÄNDER MINA SPRÅK

- Vilket språk använder du mest i skolan? Hemma? Med kompisar? I andra situationer?
- Vilket språk drömmer du på? Tänker du på? Lär dig bäst på?
- Vilket språk använder du när du är glad, ledsen, arg, rädd osv?
- Vilket språk kommer du ha mest nytta av i framtiden tror du? Hur ska du göra för att hålla alla dina språk "levande"?

TIPS TILL NÅGON SOM SKA LÄRA SIG SVENSKA

- Vilka tips kan du ge till en person som ska lära sig svenska? Vad ska personen tänka lite extra på och vara noga med? På vilket sätt lär man sig svenska bäst tycker du?

POETRY SLAM/SPOKEN WORD

Låt eleverna arbeta med Poetry slam/Spoken word. Det kan vara bra att gå tillbaka till delen i avsnittet som handlar om Nasra och just Poetry slam/Spoken word.

Detta är en fri diktform där poeten skapar fritt utifrån idéer, ord och tankar som plötsligt dyker upp. Mycket är alltså upp till hur eleverna själva vill forma och skapa sin poesi. Om ni vill ägna er åt att skapa dikter på detta vis finns ett mycket användbart lektionsupplägg med tydliga genomgångar på den nätbaserade Lektionsbanken, under kategorin svenska och svenska som andraspråk 7–9, med rubriken "Spoken word - att skriva fri vers".

Frågor att fundera kring och diskutera

1. Vad menas med att blanda språk?
2. Brukar du blanda språk och i så fall hur och när?
3. Vilka fördelar finns det med att blanda språk?

4. Har du hittat på egna ord, antingen på egen hand eller genom att använda de språk du kan? Vilka ord har du hittat på i så fall?
5. Gurgin säger att enligt forskare blir man mer påhittig när man blandar språk. Stämmer det? Varför? Varför inte?
6. Fördelarna med att blanda språk är många, men finns det några nackdelar tror du? Vilka i så fall?
7. Vad menas med sammansatta ord? Hur bildar vi sammansatta ord i det svenska språket?
8. Enligt Gurgin kan man hitta på nya sammansatta ord av nästan vilka ord som helst. Stämmer det verkligen? Kom på exempel som inte fungerar.
9. Sammansatta ord i svenskan ska inte särskrivras eftersom de då kan få en annan betydelse. Ge exempel på sådana ord.
10. I avsnittet får vi bekanta oss med Poetry slam, vad menas med det? Är det något som du skulle kunna tänka dig att ägna dig åt? Varför eller varför inte?
11. I svenskan sätter vi ihop skit+adjektiv för att beskriva både sådant som är väldigt positivt och väldigt negativt, t ex skitbra eller skitäckligt. Finns det liknande ordbildningar i ditt modersmål?
12. Vilka andra förstärkningsord förutom "skit" använder i svenskan? Vilket/vilka använder du?
13. Sammanfatta det du tyckte var det viktigaste i avsnittet med tre meningar.

AVSNITT 2 - KÄNSLOSPRÅK

Avsnittet handlar om hur vi använder språket för att visa känslor, både när vi är glada och arga, inom idrott och när vi är kära. Vi får se hur känslospråk kan skilja sig åt både mellan individer och kulturer så väl som mellan generationer.

KOPPLINGAR TILL LGR 11, CENTRALT INNEHÅLL - SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.

Innan ni tittar på avsnittet

FÖRFÖRSTÅELSE

Använd gärna EPA-modellen för att arbeta med förkunskaper och förförståelse, förslagsvis på följande sätt:

FRÅGA ELEVERNA: VAD ÄR EN KÄNSLA?

Låt dem fundera var och en för sig innan de pratar i par/mindre grupper. Kom sedan gemensamt i helgrupp fram till en definition som ni är överens om. T ex "att känna något inuti kroppen".

SKRIV SEDAN I MITTEN PÅ TAVLAN: KÄNSLOR

Be eleverna att enskilt fundera ut så många känslor som möjligt. De får gärna skriva ner dem på post-it-lappar. Efter att de fått några minuter på sig kan de först prata med kompiserna bredvid innan ni sedan gör en

gemensam tankekarta på tavlan runt ordet **KÄNSLOR**.

Låt alla få ge exempel på känslor och diskutera när och i vilka situationer vi kan känna just så. Börja med att eleverna själva får berätta om situationer där just den känslan kan infinna sig. Om de tycker att det är svårt kan du hjälpa dem. Exempel på hur elever kan berätta om en känsla kan vara:

- orolig - när ditt barn är ute på kvällen och inte svarar på mobilen
- besviken - du får tillbaka ett matteprov och du trodde det gick bra men du har fått F

Bestäm själv hur länge och djupgående ni vill ägna er åt olika känslor innan ni tittar på avsnittet. Om ni vill utveckla det ännu mer passar det bra att prata om adjektiv, som är den ordklass som de flesta känslor som dyker upp här, tillhör. Även en del abstrakta substantiv, som rädsla och kärlek, kan komma upp som förslag och då kan skillnaden mellan adjektiv och abstrakta substantiv lyftas.

Presentera sedan avsnittet och berätta att det handlar om hur vi använder språket för att visa känslor.

Efter att ni tittat på avsnittet

DAGENS KÄNSLA

Rita dagens känsla - förbered gärna papper med "tomma ansikten" där eleverna får rita i ögon och munnar samt använda färger som visar hur de känner sig idag. Gör gärna ett exempel på din känsla för dagen så att de har ett exempel. Här kan man också använda sig av foton och bilder på personer som ger uttryck för olika känslor och sinnesstämningar. Ge gärna tid för eleverna att visa och berätta om sina känslor.

ORDKLASSER

Arbeta vidare med ordklassen adjektiv; komparation och kongruensböjning. Övningar som eleverna kan arbeta med digitalt finns t ex på Digitala spåret, Grammatik

ABSTRAKTA SUBSTANTIV

Arbeta också vidare med abstrakta substantiv. låt också eleverna hitta motsvarande adjektiv till följande substantiv:

kärlek-
oro-
lycka-
trötthet-
sorg-
erfarenhet-
intresse-
stress-
nyfikenhet-
godhet-
vänlighet-

SVENSKA SVORDOMAR

Ta reda på mer om svenska svordomars historia, sök på nätet eller använd läromedel inom svenskämnet som finns på skolan. Vilka kategorier av svordomar har funnits och finns än idag? Hur och varför har tyngden och det "fula" i dem minskat? Vilken typ av svordomar är vanligast idag? Vilka gemensamma mönster kan man se hos de svordomar som har tillkommit på senare år och som används idag?

Lyssna på Magnus och Brasse i Svordomsvisan. Du hittar den t ex på Youtube. Vilka svordomar känner ni igen, vilka används fortfarande? Vilka har du inte hört förut? Vilka svordomar låter kul? Vilka skulle du kunna tänka dig att använda?

METAFORER

I avsnittet finns en hel del metaforer som används för att gestalta känslor, t ex "du är skickad från gud", "du dödar mitt hjärta", "du är solen och månen". Ta tillsammans reda på mer om bildspråk som liknelser och metaforer och åt eleverna träna på att skriva egna. På nätet finns en hel del att läsa om stilfigurer och även i olika läromedel för svenska och svenska som andraspråk. Visa hur en liknelse förklarar hur något är genom att liknas vid något annat, t ex hennes läppar var röda som blod eller dina

ögon är blåa som himlen. Metaforer skapar också bilder i huvudet men utan ordet "som", t ex du är en ängel eller han har ett brustet hjärta. Låt sedan eleverna skriva en kärleksdikt. Låt dikten innehålla liknelser och metaforer som visar känslor. Dikten kan vara till en vän, ett syskon, ett husdjur, någon man är kär i eller någon annan. Till hjälp kan eleverna ha följande exempel på metaforer ur avsnittet. Kanske lade de även märke till fler.

Du är solen

Du är månen

Du dödar mitt hjärta

Du är min blomma

Du är skickad från gud

På **Lektionsbanken** finns en aktivitet under kategorin **Svenska och Svenska som andraspråk 7-9, En dikt om kärlek**, som passar bra att använda här.

Frågor att fundera kring och diskutera

1. Vilka ord brukar du använda när du blir arg?
2. Vilka ord brukar du använda när du blir glad?
3. Vilket språk, svenska eller ditt modersmål, använder du oftast när du är arg eller glad?
4. Ord har olika värdeladdning för olika personer. Vilken typ av ord tycker du är förolämpande? Varför är just de orden förolämpande för dig? Finns det kategorier av ord som är förolämpande, till exempel religiösa ord eller ord om djur?
5. Vilka skillnader finns mellan svordomar på svenska och andra språk som de pratar om i avsnittet?
6. Vilka skillnader finns mellan svenska svordomar och svordomar på ditt modersmål?
7. I avsnittet säger de att svenska kraftuttryck och framför allt svordomar

är "snälla" i jämförelse med en del andra språk. Håller du med? Varför/ varför inte?

8. Svenska svordomar har ofta koppling till kristendomen och har vanligtvis funnits länge. Tror du att en svordom som "må fan ta dig" togs emot på ett annat sätt förr än idag? Varför i så fall?
9. Ge exempel på typiska svenska svordomar och vanliga svordomar på ditt modersmål. Gradera och kategorisera. Hur pass kraftfulla är de och i vilka sammanhang används de?
10. Att göra en "high-five" eller dunka i ryggen är exempel på känslspråk som inte behöver ord. Ge fler exempel på rörelser, gester eller liknande som vi gör för att visa känslor.
11. I många språk är det vanligt att man använder sig av metaforer och liknelser, t ex "du är som solen" för att uttrycka kärlek. Hur gör vi på svenska för att visa vår kärlek? Hur gör man på ditt modersmål?
12. Hur gjorde man för ca 50 år sedan i Sverige om man ville visa att man var intresserad av någon? Hur gör ungdomar idag?

AVSNITT 3 - ARTIGHET

Avsnittet handlar om vilka ord vi använder för att visa respekt och vad det egentligen är som gäller på svenska. Här får vi ta del av hur vi uttrycker artighet på olika språk och inom olika kulturer samt hur svenskan faktiskt skiljer sig från många andra. Vi får också veta att artighet inte bara visas genom vissa ord utan också genom vilket sätt man säger dem på och genom vad man gör.

KOPPLINGAR TILL LGR 11, CENTRALT INNEHÅLL SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Att leda ett samtal, formulera och bemöta argument samt sammanfatta huvuddragen i vad som sagts.

Innan ni tittar på avsnittet

ATT BE OM UPPMÄRKSAMHET

Be eleverna lyssna noga och berätta om följande scenario:

Du ska gå och fika med en kompis på ett café. När ni kommer in på caféet sitter många gäster och fikar vida borden men vid disken där man beställer är det tomt på både gäster och personal. Ni går fram till disken och tittar på menyn för att se vad ni vill ha och när ni har bestämt er finns fortfarande ingen där som kan ta emot er beställning. Ni tittar er omkring och ser då att en kvinna som jobbar på caféet står lite längre in vid några hyllor bakom disken och vika servetter. Ni harklar er men hon lägger fortfarande inte märke till er.

Frågan är då: Hur gör du för att få hennes uppmärksamhet?

Gör detta enligt EPA: först får de tänka enskilt, sedan får de prata i par och sedan tar ni det gemensamt. Låt dem berätta och visa hur de skulle göra och vad de skulle säga. Det kommer antagligen ta en stund, men se till att ha tid för att komma fram till något gemensamt i gruppen - ett sätt som ni alla kan stå bakom.

Efter att ni tittat på avsnittet

ARTIGHET

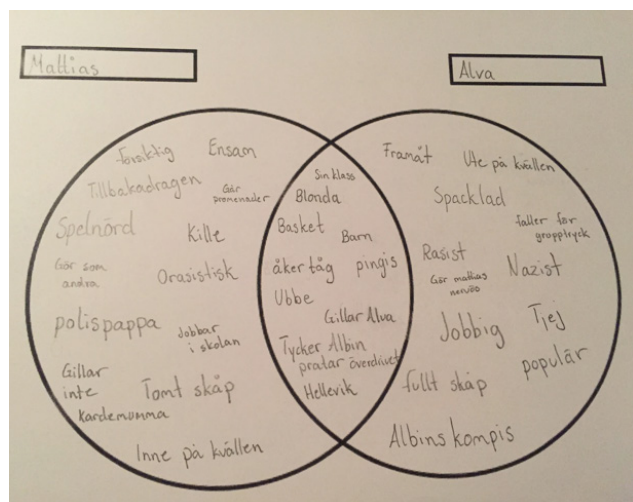
Fundera och diskutera gemensamt kring det ni fått veta i avsnittet om artighet på svenska och på andra språk och hur man visar det bl a genom ord man använder. Fundera kring likheter och skillnader, när använder man vad? Samla det ni kommer fram till på tavlan, gärna med utgångspunkt kring följande begrepp och ord:

DU	HERR/FRU	
NI	URSÄKTA	ÄLSKLING
FÖRLÅT	TAROF	

Efter att ni samlat allt det ni vet och lagt på minnet kring hur dessa ord och uttryck används, är det nu dags för eleverna att jämföra svenska med sitt modersmål i ett **Venn-diagram**. Ett sådant används för att jämföra olika saker, t ex karaktärer, filmer, länder eller språk. Där cirklarna i mitten möts skriver eleverna sådant som är gemensamt för svenska och modersmålet, om det t ex finns i en motsvarighet till du skrivs den i mitten. Även sådant som är mer kopplat till

kulturen än till modersmålet kan tas upp, t ex om Tarof är vanligt i elevens kultur hamnar det i “modersmåls-cirkeln”.

Foto: Minna Wadman

HETA STOLEN

En annan aktivitet som kan genomföras efter detta avsnitt är **Heta stolen**. Alla i gruppen sitter då på stolar i en ring. Läraren läser upp ett påstående i taget. Alla som håller med byter stol. De som inte håller med sitter kvar på sin stol. Syftet är dels att ta ställning och dels att stå för sin åsikt. För SVA-elever blir detta också en språklig träning, att kunna lyssna och förstå det som sägs.

FÖRSLAG PÅ PÅSTÅENDEN:

1. Att säga “hörru” till en kompis är ok.
2. Att säga “hörru” till en lärare är inte ok.
3. Jag blir glad om någon kallar mig ni.
4. Man kan aldrig säga tack för ofta på svenska.
5. På mitt modersmål är det fult att säga du till en lärare.
6. Jag tycker att man ska säga nej några gånger innan man tackar ja när någon bjuder på något.
7. Ursäkta och förlåt är ord jag använder ofta.
8. Det är bra att vi lindar in saker i svenskan som t ex kan jag be att få istället för kan jag få.
9. Ursäkta är ett bra sätt att börja meningen när man vill få någons uppmärksamhet.

10. Det är fult att säga du eller förnamn till äldre släktingar.
11. Det skulle vara bättre om vi på svenska sa herr eller fru + efternamn till lärarna.
12. Svenska är ett artig språk.
13. Svenskar är artiga.
14. Yngre är artigare än äldre.
15. Mitt modersmål har fler ord för att visa artighet.
16. Att vara artig och visa respekt är samma sak.

Frågor att fundera kring och diskutera

1. Vad innebär artighet?
2. På vilket sätt kan man visa respekt genom hur man tilltalar någon?
3. Varför tycker vissa äldre idag inte om att kallas NI vilket förr sågs som artig?
4. Hur tilltalar du människor på ditt modersmål? Hur skiljer det sig från hur du gör på svenska?
5. Använder ni olika tilltalsord för kompisar, lärare, familj och släktingar?
6. Hur tilltalar ni personer ni inte känner?
7. Kan ursäkta, tack och förlåt missbrukas och användas för mycket? Hur och när i så fall?
8. På svenska lindar vi ofta in uppmaningar för att de inte ska låta som en order, t ex “kan du öppna fönstret litegrann?”. Hur gör ni på ditt modersmål?
9. I avsnittet fick vi veta mer om vad Tarof innebär. Försök tillsammans förklara Tarof på ett tydligt sätt.
10. Vilka missförstånd kan Tarof leda till när människor från olika kulturer möts, t ex en svensk och en iranier? Ge exempel på situationer där det kan bli bekymmer. Känner du till andra liknande kulturella vanor och seder som påminner om Tarof? Vilka i så fall?

AVSNITT 4 – FLER- SPRÅKIGA FAMILJEN

Avsnittet handlar om att vara flerspråkig och att översätta och att växla mellan språk. Vi får veta att halva jordens befolkning är flerspråkig och att det är en tillgång att kunna flera språk. Vi får också veta hur det är att tolka för sina föräldrar.

KOPPLINGAR TILL LGR 11, CENTRALT INNEHÅLL SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Språkets betydelse för att utöva inflytande och för den egna identitetsutvecklingen.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.

Innan ni tittar på avsnittet

SKRIV PÅ TAVLAN:

Fördelar med att vara flerspråkig

Arbeta enligt EPA. Låt gärna eleverna skriva ner de fördelar som de kommer på i punktform på en post-it-lapp eller använd dig av det digitala gratisverktyget Mentimeter. Skapa där en presentation som heter Fördelar med att vara flerspråkig och välj word cloud som redovisningsform. Eleverna kan, när de fått en kod, logga in och sedan skriva in tre svarsalternativ. När alla skrivit in sina tre alternativ skapas ett ordmoln med dess fördelar.

Om eleverna känns osäkra på vad flerspråkighet innebär kan ni göra den aktivitet som presenterades under avsnittet Språklek: Skriv begreppet **flerspråkighet** på tavlan och diskutera vad det betyder och innebär. Låt eleverna fundera kring vilka språk de faktiskt kan. De flesta SVA-elever kan oftast sitt modersmål, svenska, kanske engelska och ytterligare något språk som är vanligt i deras hemland. Gör gärna en tankekarta på tavlan med SPRÅK I GRUPPEN i mitten och skriv sedan dit alla språk som eleverna kan runtomkring. Det brukar bli många! Diskutera gärna att man kan olika språk olika mycket och fundera tillsammans på hur väl man ska kunna ett språk för att kunna kalla sig flerspråkig.

EXEMPEL PÅ HUR ETT ORDMOLN OM DYSTOPIER KAN SE UT:

Efter att ni tittat på avsnittet

IN-TEXTER OCH UT-TEXTER

Efter att ni sett avsnittet får eleverna till uppgift att tänka efter och sammanfatta vad avsnittet egentligen handlade om; vad de minns och vad de tyckte var viktigt. Låt eleverna göra detta genom att skapa in-texter. In-texter innebär att man samlar erfarenheter och tankar i form av text, tankekarta, bild, stödord eller på annat sätt. In-texter hjälper alla att hitta sina ”röster” och kan vara både skriftliga och muntliga. En in-text skrivs för att man ska minnas, förstå och reflektera kring ett stoff. Detta gör att eleverna får samla sina tankar utan att behöva tänka på att någon annan ska läsa eller titta på det de skriver/ritar. En in-text skapas för elevens skull, för att kunna förbereda sig tankemässigt utifrån det språket som har inför kommande uppgifter, texter, samtal eller skrivuppgifter med ett tydligt syfte. Ut-texter, däremot, är en textprodukt som ska fungera för en utomstående, en mottagare.

Att skriva en in-text om något passar bra att göra vid ett senare tillfälle. Hinner man inte göra det direkt efter att man sett, hört eller läst något är det ett utmärkt sätt att starta upp nästa lektion på.

GE ELEVERNA INSTRUKTIONEN:

Skriv eller gör en tankekarta om avsnittet flerspråkiga familjen.

Skriv det du minns och tyckte var viktigt och om det fanns sådant du kände igen dig i. Inget är rätt eller fel, utan tänk efter och se vad du kommer ihåg. Texten/tankekartan är din egen, ingen annan kommer att läsa eller titta på den.

Ge eleverna ca 15 minuter till att skapa in-texten. Låt dem sedan sitta i grupper om 3–5 elever. Nu ska de skapa en gemensam text om avsnittet. Texten ska fungera som en ut-text och den tänkta mottagaren ska vara en kompis som inte sett avsnittet Flerspråkiga familjen.

ARBETSGÅNG:

1. Berätta om det var och en skrivit i sina in-texter. Låt en i taget prata och låt inga kommentarer fällas under rundan.
2. En elev skapar sedan ett Google Drive dokument som han/hon delar med de andra. Alla ska ha dokumentet framför sig på sin Chromebook och det ska vara tillgängligt att skriva i. Om ni ej har tillgång till Google Drive kan texten skrivas i exempelvis Word, men då kan bara en dator användas. Annars får texten skrivas för hand. Då är det viktigt att alla i gruppen turas om att skriva och att pappret cirkulerar mellan alla gruppmedlemmarna.
3. Kom tillsammans överens om er gemensamma text.
4. Alla skriver i dokumentet, det är bra om ni enas om vem som skriver när. Extra stöd kan vara att skriva upp på tavlan en del personer, begrepp och ord som finns med i avsnittet. Till exempel;
Gurgin och hans pappa, Benjamin och hans mamma, svårigheter med att översätta mellan språk, att växla språk, fördelar med att kunna två språk, språk, kultur och tradition hänger ihop – missförstånd, tolka för föräldrar, modersmålets betydelse för att lära nya språk
Antingen kan eleverna välja att skriva om det som tas upp i avsnittet i kronologisk eller valfri ordning. De kan också utgå ifrån olika begrepp och områden (se ovan).
5. När grupperna är färdiga kan ni ta fram en text i taget på smartboarden och gemensamt läsa den och titta på innehåll och språk.

Arbeta vidare

TVÅSPRÅKIGHET

Ta reda på mer om tvåspråkighet och hur man lär sig språk bäst. På nätet finns mycket användbara texter om detta. Sök på *tvåspråkighet* eller *lära språk bäst*.

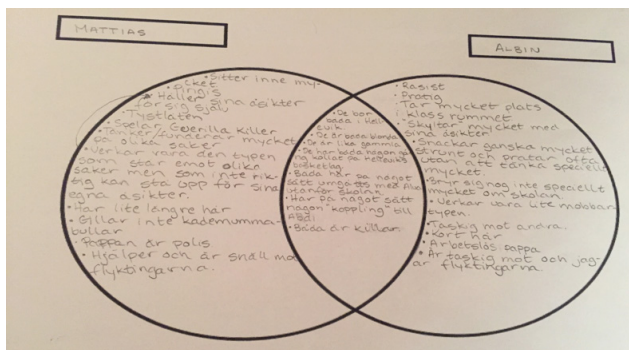
VENN-DIAGRAM OM SPRÅK

Låt eleverna göra ett Venn-diagram mellan sig själva och ex Gurgin med fokus på tvåspråkighet och annat vi fick veta i avsnittet. Vad, kopplat till tvåspråkighet och språk, är typisk för Gurgin (t ex han pratar kurdiska), för mig (t ex jag brukar tolka åt mina föräldrar) och vad har vi gemensamt (båda svarar ibland på svenska när föräldern pratar på modersmålet)? Även om språk är i fokus kan de även ta upp annat, som t ex *min pappa gillar också att laga mat, jag är också en ung kille som Gurgin* osv.

Ex.

Gurgin   **Likheter**   **Elevens namn**

Foto: Minna Wadman

Frågor att fundera kring och diskutera

1. Brukar du växla språk? I så fall hur och när?
2. Gurgin och hans pappa pratar om svårigheten med de svenska prepositionerna i och på. Vet du hur de ska användas? Finns motsvarande prepositioner på ditt modersmål?
3. Om man växlar mellan språk kan det ibland bli svårt eftersom ett ord på det ena språket inte går att översätta till det andra. Hur gör du då? Ge exempel.
4. Gurgin berättar att hans pappa brukar prata med honom på kurdiska och att han svarar sin pappa på svenska. Brukar du svara på svenska när dina föräldrar pratar med dig på ert modersmål? I vilka situationer? Varför gör du så?
5. Ett språk är nära förknippat med kultur, ett exempel på det är när Gurgin höll upp toalettdörren och sa varsågod på kurdiska. Har du råkat ut för liknande missförstånd på svenska, ditt modersmål eller andra språk?
6. I avsnittet får vi träffa Benjamin som brukar tolka åt sin mamma. Vilka för- och nackdelar finns det med att tolka åt sina föräldrar? Brukar du göra det och i så fall när?
7. Ge tre tips på hur man ska göra för att bli bra på ett språk.

AVSNITT 5 - PRATA SNYGGT

I det här avsnittet får vi veta hur vi anpassar vårt språk beroende på sammanhang och vad det egentligen innebär att prata korrekt. Det är viktigt att tänka på vem man pratar med och att inte använda för mycket slang när man pratar med människor man inte känner.

KOPPLINGAR TILL LGR 11, CENTRALT INNEHÅLL - SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Språkets betydelse för att utöva inflytande och för den egna identitetsutvecklingen.
- Etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier

Innan ni tittar på avsnittet

PRATA SNYGGT

Låt eleverna fundera kring vad som menas med att prata snyggt. Vad betyder det och vad kommer de att tänka på när de hör det? Gör det förslagsvis enligt EPA - enskilt, par, alla.

Ställ frågan: **när och med vilka är det viktigt att prata korrekt, dvs "fint"?** Arbeta med frågan enligt EPA.

SLANG

Skriv ordet **slang** på tavlan. Be eleverna fundera på vad slang är och när man använder det. Skriv sedan en samling slangord som eleverna brukar använda på tavlan under rubriken **våra vanligaste slangord** eller gör det i ett word cloud med hjälp av t ex Mentimeter. Kalla ordmolnet för **Våra vanligaste slangord**.

Efter att ni tittat på avsnittet

UTFYLLNADSORD

Skriv följande slangord som används i avsnittet på tavlan:

asså typ ba liksom precis

Fråga eleverna: Använder du dessa ord och vad betyder de egentligen?

Låt dem fundera lite och gå sedan igenom tillsammans. Det är bra om det hela landar i att det är sk. utfyllnadsord som mest används i talspråk, när vi pratar.

Fråga sedan: Känner du igen dig i det vi fick se i avsnittet? Hur anpassar du språket efter person och situation? Arbeta med frågorna enligt EPA.

YRKEN

Ge sedan eleverna följande yrken på lappar. Om du vill kan du lägga till eller ta bort yrken:

**Läkare
Radiopratare
Lärare
Taxichaufför
Skolmatspersonal
Tandläkare
Elevassistent
Statsminister
Skolsköterska
Kassabiträde
Frisör
Tatuerare
Busschaufför
Snickare**

Låt eleverna arbeta i mindre grupper och där komma överens om vilket yrke som de anser kräver mest korrekt språk, näst mest korrekt - ända till minst korrekt. De behöver motivera och förklara varför de tycker så. Förslagsvis kan de lägga ut lapparna på ett A3-papper med en skala utritad där de sedan placerar ut yrkena på det de anser som "rätt", t ex:

minst korrekt ————— frisör ————— tandläkare ————— mest korrekt

När samtliga grupper är överens om sin skala kan de berätta för övriga grupper om hur de tänkt och varför.

SLANG

Om ni inte pratat om slang innan kan ni göra det nu:

1. Vilka slangord/"orten-ord" känner ni igen från avsnittet?
2. Vilka slangord brukar ni använda?
3. Gör en gemensam "slangords-karta" på tavlan.
4. Arbeta med en låt med mycket slang, t ex Helt seriöst med Kaliffa. Gör om den till "korrekt" svenska, det kommer antagligen låta märkligt men kul. Du hittar den på Genius, till exempel.

ROLLSPEL

Låt eleverna göra ett rollspel: bestäm situationer och personer, använd "fel språk", dvs för mycket slang eller alltför korrekt. Förslag på situationer: i skolan med nya klasskompisen eller med rektorn, på anställningsintervjun för ett sommarjobb, i mataffären vid kassan eller när du letar efter en vara, på en fest med släktingar du inte träffat på länge, när du träffar på tjejen/killen du är intresserad av - osv.

Arbeta vidare

GRUPPSPRÅK OCH SOCIOLEKTER

Avsnittet passar mycket bra som ingång till ett fortsatt arbete kring gruppspråk och sociolekter, både ur ett nutida och ett historiskt perspektiv. Uppgiften blir extra levande om eleverna utgår från sig själva och sitt eget språk och egna erfarenheter. Det finns mycket att läsa på nätet och i de flesta läromedel i svenska och svenska som andraspråk om gruppspråk och sociolekter.

EXIT-TICKET

Låt eleverna skriva exit-tickets på t ex post-it-lappar, i slutet av arbetet med avsnittet Prata snyggt. Be dem att skriva tre saker de lärt sig

av detta avsnitt om hur vi använder språket, samt ett eget tips på språkanvändning.

Exit-tickets är ett sätt för eleverna att reflektera kring ny kunskap och vad de faktiskt har lärt sig. Det kan också fungera som en utvärdering vid avslutat arbete vid en lektion eller ett större arbetsområde.

Frågor att fundera kring och diskutera

1. Vad innebär det att prata korrekt?
2. I vilka sammanhang tycker du att det är viktigt att prata korrekt svenska?
3. Gurgin säger att det är viktigt för honom som radiopratare att tänka på hur han pratar. Håller du med honom? Varför, varför inte?
4. Inom vilka andra yrken tycker du att det är viktigt att prata korrekt? Varför tycker du det?
5. Vilka tips får vi i avsnittet på hur vi kan prata mer korrekt? Har du några fler tips?
6. En del brukar försöka använda svåra ord för att imponera på andra. Har du varit med om att någon gjort det någon gång? I så fall, hur gick det?
7. Vad menas med "orten-språk"? Ge exempel på sådant språk.
8. Eddie som arbetar som mäklare säger att det är viktigt att anpassa sin språkliga nivå till kundens. Vad menas med denna anpassning och varför är det viktigt tror du?
9. Finns det språk som är mer säljande eller övertygande? Vilka ord används i reklam? Hur ser ett språk ut som vill få oss att tycka eller köpa något?
10. Anpassar du ditt språk beroende på vem du pratar med? Om du gör det, ge exempel på hur.
11. Avslutningsvis säger Gurgin "Språk kan öppna nya världar, språk är kommunikation". Vad tror du att han menar med det? Håller du med honom? Varför, varför inte?

AVSNITT 6 - DISKUTERA MERA

Avsnittet handlar om att diskutera och att föra fram sina åsikter, men också att kunna lyssna på vad andra har att säga. Vi får flera bra tips på vad man ska tänka på för att få en bra diskussion och vi får veta skillnaden mellan diskussion, debatt och dialog.

KOPPLINGAR TILL LGR 11, CENTRALT INNEHÅLL - SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp från skolans ämnen och vardagsspråk samt nya ord i språket, till exempel lånnord.
- Språkets betydelse för att utöva inflytande och för den egna identitetsutvecklingen.
- Etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier.
- Att leda ett samtal, formulera och bemöta argument samt sammanfatta huvuddragen i vad som sagts.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från skola och samhällsliv. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte och mottagare.
- 7strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.

Innan ni tittar på avsnittet

VÄLJ ETT AV FÖLJANDE ALTERNATIV ELLER GÖR BÅDA TVÅ:

1. Om eleverna inte är så bekanta vare sig med ordet diskutera eller vad det faktiskt innebär att diskutera kan detta alternativ vara en bra ingång till avsnittet. Skriv på tavlan:

Vad menas med att *diskutera*? Hur gör man och när brukar man göra det? Ge eleverna en stund till att fundera och prata i par eller i mindre grupper. Gå sedan gemensamt igenom vad de har kommit fram till. Om de själva inte nämnt något om skolan kan det vara bra att komma in på det genom att ställa frågan:

När och om vad diskuterar ni i skolan och på lektionerna?

Förhoppningsvis kommer någon på att det var precis det de gjorde nyss om ordet diskutera.

2. Andra alternativet passar bra att göra innan avsnittet när man har elever som har full koll på vad det betyder och innebär att diskutera. Du kan också göra denna övning efter övningen ovan. Skriv på tavlan: ***Vad tycker du om husdjur?*** Varför tycker du så? Kom på flera argument till din åsikt.

Det kan vara bra att ge eleverna exempel på argument:

Jag gillar husdjur eftersom de kan vara ett bra sällskap om man känner sig ensam.
eller

Jag tycker inte att man ska ha husdjur eftersom djur ska få vara fria.

Om man vill kan man styra denna aktivitet lite mer genom att bestämma att några i gruppen ska vara för och några emot att ha husdjur. Efter att de har funderat och skrivit ner sina argument får de diskutera i grupper. Säg att målet ska vara att de ska försöka komma överens om en gemensam åsikt kring husdjur. Be dem att tänka på att prata en i taget, att lyssna på varandra och att försöka övertyga de andra genom bra argument och inte genom att bli arga och höja rösten. Anledningen till att husdjur passar bra att diskutera är att Gurgin diskuterar husdjur tillsammans med sina två kompisar, Ala och Hewa i avsnittet. Om man känner att husdjur inte

alla skulle kunna fungera kan man välja något annat, t ex: betyg, prov, kortare skoldagar och färre raster, vegetarisk mat i skolan eller mobiler på lektioner.

Efter att ni tittat på avsnittet

FYRFÄLTARE I EXPERT- OCH HEMGRUPP

Fokusera på ordförståelse med hjälp av s.k. fyrfältare. I avsnittet används en del ord som kanske är nya för eleverna och som kan vara svåra att förstå. Genom att arbeta med fyrfältare i expert- och hemgrupper ges eleverna rika möjligheter till interaktion och en djupare ordförståelse.

Skriv i ett ord ur avsnittet i rutan i mitten. Varje expertgrupp ska få ett varsitt ord att arbeta med. Förslag på ord som finns med i avsnittet och som kan användas är:

diskussion	debatt	dialog
överens	åsikter	argument
avbryta	argumentera	diskutera
respekt	motståndare	

Vad betyder ordet? Skriv en egen förklaring.	Rita en bild till ordet.
Skriv en mening med ordet i som visar att du förstår det.	Har du hört ordet förut? När?

Låt eleverna arbeta tillsammans i expertgruppen med sitt ord. De får fundera, diskutera, reda ut och komma överens, eftersom de ska enas om hur de ska fylla i de fyra fälten. Om de vill kan de i denna del av arbetet använda modersmålet men det är viktigt att de skriver på svenska i fyrfältaren. Sedan flyttar varje expert över till en

hemgrupp där det finns representanter från de olika expertgrupperna. Där får var och en berätta om sitt ord med hjälp av fyrfältaren vilket leder till att alla får bekanta sig med samtliga ord. Att arbeta med ”fyrfältare” i expertgruppen och sedan få berätta om dem i hemgruppen leder till interaktion och samspel mellan eleverna och låter dem öva sig på att berätta, förklara och lyssna, samtidigt som ordförståelsen ökar.

INSÄNDARE

I avsnittet tar de upp och förklarar de tre begreppen debatt, diskussion och dialog som lätt blandas ihop. Det är inte heller konstigt eftersom de är nära förknippade med varandra; en dialog går lätt över i en diskussion som inte sällan leder till en debatt. I ämnena svenska och svenska som andraspråk arbetar vi med argumentation med våra elever, både i muntlig och skriftlig form. Nästan varje år dyker den argumenterande texttypen upp på skrivdelen i de nationella proven i åk. 9 i form av ett debattinlägg, ett brev eller liknande. Då förväntas eleverna vara förtrogna med strukturen för argumentation samt ha en utvecklad förmåga att ta ställning i frågor och dessutom kunna motivera sitt ställningstagande.

I samband med detta avsnitt, som handlar om att diskutera och föra fram sina tankar och åsikter med hjälp av argument, passar det bra att både muntligt och skriftligt arbeta vidare med argumentation. Här ges ett exempel på hur detta kan utmynna i skrivande i form av en insändare. Vill man veta mer om hur arbetet med argumentation kan se ut finns förslag på upplägg i bloggen **Minnas klassrum**, under inläggen **Skrivande som leder till tänkande hos både skribent och mottagare** och **Terminsreflektion och en godbit eller två**. För att eleverna ska bli riktigt säkra på argumentation är det klokt att arbeta länge och på olika vis med detta.

Det är bra att tänka på att arbetet med insändare som presenteras här kommer att ta flera lektioner i anspråk.

Inför köttfri dag i skolan!

På vår skola serveras det varje dag någon typ av kött i matsalen. Är det inte hamburgare eller bacon så är det köttbullar och korvar av olika slag. Men behöver vi verkligen ha kött varje dag? Nej, vi vill att skolan inför minst en köttfri dag en gång i veckan.

Varför?

För det första är det inte miljövänligt att äta kött. Det krävs tio gånger mer energi för att producera kött än vad det krävs för att producera grönsaker.

För det andra är det nyttigt att ha en köttfri dag. Enligt Livsmedelsverket kan vi sänka vårt intag av kött med hälften och fortfarande må bra.

För det tredje skulle en köttfri dag i veckan leda till att efterfrågan på kött skulle minska. Detta skulle i sin tur leda till bättre djurhållning och mindre lidande för djuren. En köttfri dag leder alltså till tre goda ting: Bättre miljö, bättre hälsa och bättre djurhållning. Nu kanske några menar att det räcker med att använda ekologiskt kött istället för importerat. Men fakta kvarstår fortfarande. En köttfri dag i veckan är bättre! Däremot får skolan gärna servera ekologiskt kött de andra fyra dagarna!

Vår förhoppning är att alla skolor i kommunen från och med nästa termin inför en köttfri dag. Vi uppmanar alla eleveråd i kommunen att kräva en köttfri dag i skolan!

Miljövänner, Hälsofreaket och Djurrättsaktivisten

1. Börja med att fråga eleverna vad de vet om insändare. Det är viktigt att utgå ifrån elevernas förförståelse och tidigare kunskaper. Prata och fundera tillsammans på vad insändare är för typ av text och vilket syfte de har, samt var de brukar publiceras. Ha gärna tillgång till en insändare ur en tidning eller ur ett läromedel som ni kan läsa och titta på tillsammans.
2. Annars finns t ex följande insändare om att införa köttfria dagar på Skolverkets hemsida.
2. Titta sedan tillsammans på strukturen: Hur är texten uppbyggd? Vad vill skribenten framföra, dvs vilken är tesen? Vilka argument finns att förklara och motivera/stärka åsikten? Visa sedan en vanlig grundstruktur för argumenterande texter:

Struktur för argumentation - muntligt och skriftligt

- TES -Rubrik
- INLEDNING - bakgrund och tes presenteras, förklara vad det är man har ÅSIKTER om/reagerat på
- ARGUMENT 1 (det näst starkaste, med underbyggnad), VARFÖR?
- ARGUMENT 2 (det svagaste, med underbyggnad), VARFÖR?
- ARGUMENT 3 (det starkaste, med underbyggnad), VARFÖR?
- MOTARGUMENT- som du bemöter!
- Avslutning - sammanfatta innehållet, upprepa tesen med andra ord, uppmana till handling!

3. Gå tillbaka till insändaren om köttfria dagar, eller den du valt att använda dig av, för att se om strukturen finns där. Leta reda på tes och argument. Förklara att det inte alltid är så att insändare helt och fullt följer den här strukturen men att den är bra att ha som grund.
4. Nu ska eleverna få skriva svar på en argumenterande text i form av en insändare. Den handlar om något som bygger vidare på det som diskuterades i avsnittet, nämligen husdjur. Här handlar det om ett specifikt husdjur som är mycket vanligt, nämligen katter. Använd er här gärna av texterna i Adrienne Gears bok "Att skriva faktatexter" (Gears, 2016, Natur & Kultur), "Katter är det bästa husdjuret". Texterna finns även på Natur & Kulturs hemsida om man inte har tillgång till boken.
  - Läs den första texten högt tillsammans och låt sedan eleverna läsa den andra i par eller tre och tre.
  - Ta sedan tillsammans fram vilka argument som används för att visa att katter är det bästa husdjuret och skriv upp dem på tavlan. Titta sedan på hur varje argument blir synligt genom ord som för det första, för det andra, dessutom, en annan anledning osv. Eleverna kommer troligtvis lägga märke till att texterna saknar motargument som textförfattaren bemöter, och de kan därför fundera på hur ett sådant motargument skulle kunna låta.
  - Efter det får eleverna i uppgift att komma på så många argument de kan till att katter är dåliga att ha som husdjur. Vissa kommer antagligen protestera eftersom de gillar katter men förklara

att det inte behöver vara deras åsikter på riktigt, utan att de ska försöka lista ut vad "kattmotståndare" kan tänkas ha för argument. Ge dem post-it-lappar där de får skriva ner de argument de kommer på, ett argument på varje lapp. Tipsa dem om att vända på de argument som används i texterna om att katter är de bästa husdjuren och att de kan fundera på sådant de själva hört och sett om katter.

- Sätt upp alla post-it-lappar på tavlan. Läs och gå igenom samlingen tillsammans. Här finns nu en bank för eleverna att hämta argument ifrån när de sedan ska skriva sin insändare.
- Nästa steg är att eleverna får i uppgift att skriva ett svar till "Katter är världens bästa husdjur". Uppgiften kan gärna göras i Google Drive, men det är förstas inte det enda alternativet. Uppgiften finns som kopieringsunderlag längst bak i det här dokumentet.

OBS!

Att använda sig av skrivmallar, som i kopieringsunderlaget nedan, är en nödvändig stöttning för de elever som ännu inte klarar av att själva skapa en viss typ av text. Många elever lyckas med hjälp av mallar att skapa tydliga och välstrukturerade texter. När de sedan kommit längre i sin skrivutveckling kommer de inte längre behöva den typen av stöttning.

5. När insändarna är färdigskrivna kan man låta eleverna ge respons på varandras texter och/eller låta eleverna framföra sina texter muntligt – antingen att läsa upp dem eller att hålla ett argumenterande tal.

Frågor att fundera kring och diskutera

1. Gurgin berättar att han och hans vänner Ala och Hewa ofta har vilda diskussioner om olika saker. Brukar du också diskutera på samma sätt med dina vänner? i så fall med vilka och om vad?
2. I avsnittet diskuterar de tre vännerna husdjur och de har en del olika åsikter om detta. Varför tycker Ala inte att man ska ha fåglar som husdjur? Vad tycker du?
3. Hewa frågar Ala vad det är för skillnad på att ha hundar som husdjur mot att ha fåglar, och då svarar Ala att hundar är framavlade. Vad menas med det och på vilket sätt gör det hundar till bättre husdjur än fåglar enligt henne?
4. Några personer som intervjuas i avsnittet berättar vad de tycker är det mest irriterande en person som man debatterar mot kan göra. Vad ger de för olika exempel? Håller du med? Har du några fler förslag?
5. I avsnittet berättar Gurgin om vad som är skillnaden mellan debatt, diskussion och dialog. Förklara hur de skiljer sig åt och ge också exempel på hur och varför de lätt blandas och går ihop med varandra.
6. Alix har ett debattprogram för ungdomar som heter Tjafs. Varför ville Alix starta detta program? Vad menas med tjafs? Tycker du det är ett bra namn på ett debattprogram? Varför, varför inte?
7. Avslutningsvis får vi tre tips av Gurgin på vad man kan tänka på för att få en bra diskussion. Vilka är tipsen? Tror du att du kan ha användning dig av dem? Varför, varför inte? Vilket av tipsen är bäst?

Lärarhandledningen är skriven av Minna Wadman, förstelärare i språkutvecklande arbetssätt och lärare i svenska och svenska som andraspråk på Nyköpings Högstadium. Minna är mottagare av Svenska Akademiens svensklärarpris 2017.

Fler tips och lektionsupplägg med fokus på språkutvecklande arbetssätt finns på hennes blogg Minnas klassrum.

KOPERINGSUNDERLAG

Skriv ett svar till "Katter är världens bästa husdjur"

Du ska nu låtsas att du tycker att katter är dåligt att ha som husdjur och du ska skriva ett argumenterande svar till de som tycker tvärtom. Börja med att fundera på vilka argument du vill ha med:

- Näst starkast
- Svagast
- Starkast
- Motargument och svar på det

Utgå ifrån de argument vi pratade om och skrev ner på post-it-lappar förut och fun-

dera lite mer på egen hand. Använd också de två texterna "Katter är världens bästa husdjur". Tänk på vilka fördelar som finns med andra husdjur - såsom hundar, katter, marsvin, hamstrar och fåglar. Skriv argument utifrån deras fördelar också, om du vill.

Skriv sedan din text i ett drive-dokument, som du delar med läraren. Skriv texten enligt modellen för argumenterande text (se nedan). Lägg gärna in en bild som du tycker förstärker innehållet i din text. Var noga med att formulera en rubrik som tydligt visar vad du tycker och fundera på storlek och typsnitt på rubriken.

FÖLJ DENNA STRUKTUR FÖR DIN TEXT:

TES -Rubrik

INLEDNING - bakgrund och tes presenteras, förklara vad det är du har ÅSIKTER om/det du TYCKER

ARGUMENT 1 (med underbyggnad), VARFÖR?

ARGUMENT 2 (med underbyggnad), VARFÖR?

ARGUMENT 3 (med underbyggnad), VARFÖR?

MOTARGUMENT- som du bemöter!

Avslutning - sammanfatta innehållet, upprepa tesen med andra ord, uppmana till handling

Namn eller signatur

OM DU KÄNNER ATT DU BEHÖVER ÄNNU MER HJÄLP KAN DU ANVÄNDA DENNA SKRIVMALL:

Rubrik - Tes - Här ska det tydligt stå vad du tycker!

Jag har läst texterna som handlar om ..... och jag håller absolut inte med.

Jag anser att/tycker att (åsikten) .....

För det första.....

För det andra.....

Dessutom/För det tredje.....

Det finns så klart en del som tycker annorlunda.

Enligt dem.....

Men det anser inte jag, eftersom.....

Nu förstår ni varför jag inte tycker att.....

Signatur